

Mot oligarkisk kontroll i fotball

av Halvdan Haugsbakken

"Rik onkel", "investorer", "milliardær" eller "sjeik" kan ikke beskrive fotballens nye eiere. Ordene er tomme skjell uten mening. Oligarker er ordet. Lær deg det.

Vi vet for lengst at global fotball dreier seg om store, store pengesummer. Det har vært sånn i over 20 år. Supportere har for lengst akseptert kommersialiseringen. Noen få har det ikke. Vi vet også at mange europeiske klubber er blitt globale symboler som overskrider lokale grenser. Vi vet også at bak mange klubber står det en rik onkel, familie eller mediesky medietycon som pøser inn milliarder av nødvendige kroner. Uten velvillige, kanskje gale, rikinger kunne ikke mange klubber holdt på slik de gjør i dag. Fotballen er avhengig av dem, og supportere tar dem til seg eller gir blaffen i dem. Spørsmålet er: Hva skal vi kalle dem? Rike onkel eller investorer? Kanskje i Norge, men andre steder i verden er det nødvendig med nye ord.

Våre fattige, men så rike onkel

I Norge har vi i lang, lang tid innarbeidet oss en bevissthet at bak enhver klubb står det en rik onkel eller investor. Med tiden har det også blitt litt vanskeligere å skjønne hvem som har mest å tjene på dem. Klubbene, investorene eller supporterne? En av dem startet med nesten ingenting, og brukte klubbens popularitet til å bygge opp et lite, nasjonalt mobilimperium på få år. Turen går til den fotballgale byen mellom de syv fjell for å finne et unikt, illustrerende eksempel. En vakker vårdag på Brann stadion i 2001 grep trønderen mikrofonen, og ga brannpublikumet et tilbud de ikke kunne si nei til. Det var for godt til å vær sant. Selv om den da kommende mobilkongen har opphav et annet sted der de ikke skarrer, Trøndelag, spisset brannsupporterne ørene og hørte på det han sa: Bli Chess-abonnet i morgen, og få 500 gratis SMSer"! Fortere gjort enn sagt tok brannfansen trønderen til sine hjerter. De hoppet på tilbudet. Senere, da Brann var i pengetrøbbel, la den sympatiske trønderen cash på bordet til spillerkjøp og arrangerte Brian Adams konsert. Ringer det noen mobillyd om man sier mobilselskapet Chess og Idar Vollevik? Hans bragd er enestående. Han startet med to blanke ark, ga med hjerte til Brann, og ble, paradoksalt nok, rikere enn klubben han støttet. Etter en tid solgte han Chess, ble milliardær, og trakk seg fra fotballscenen, klar for nye eventyr.

Vi investerer, taper og vinner

Den senere tid har rike onkler og investorer, riktignok, fått et mer raffinert uttrykk. Denne gangen registrerer de geskjeften i Brønnøysund-registrene, oppretter et styre, og har daglig leder. Ja, som vi vet, investorene har gått sammen og dannet investeringsselskaper. Fra dem pumper de lykkelig penger inn i viktige klubbinfrastruktur, og opparbeider seg en unik posisjon - de er nesten klubbens økonomisk hjørnestein. På denne måten er de blitt en forlenget arm av klubbens økonomi. Uten dem, vil flere norske klubber ikke kunne kjøpe og selge i stilen som

har vært utøvd til nå. Om klubber ikke gjør det bra, legges mer kapital på bordet. På kryss og tvers av Norges langstrakte fotballand, har de blomstret opp. Men igjen er det et fotballgalt sted som skiller seg ut. Bergens stolthet, Brann, har utpekt seg som den klubben med tette bånd til et investeringsselskap flere ikke-brannsupportere kan navnet på. Fra tid til annen, når Brann skal kjøpe nye spillere konsulterer sportsjournalister, merkelig nok, ikke Brann-ledelsen, men Hardball, om nye kjøp lar seg realisere. Tross alt, Hardball sitter jo på pengesekken. Hardball er et investeringsselskap dannet i 2003 av diverse pengesterke bergensere. Hardballs viktigste bakmenn er Bjarne Berg, Svein Ove Strømmen, Rolf Westfal-Larsen, som har bakgrunn fra media og eiendomsutvikling.

Fattige milliardærer og islandske investeringer

Men norsk fotballs støttespillere er peanøtter, når de settes opp mot sine brødre i de globale ligaene. I Tyskland og Italia er det annen verden. Rike, norske onkler er lommerusk med sine usle millioner på bok. I Italia, for eksempel, vet vi at en av landets mektigste menn, eksstatsminister, mediamogul, og leder av det fotballinspirerte partiet *Forza Italia!* (Heia Italia!), Silvio Berlusconi, eier milanoklubben AC Milan. Vendes blikket mot en annen liga, en liga nordmenn har et sterkt forhold til, engelske Premier League, finner rikinger der også. Men andre ord må til for å forstå hva de virkelig er god for. Har vi gått opp en liga, fra lokalt til nasjonalt, eller nasjonalt til globalt, går også metaforene opp en divisjon. Her er det milliardærer som styrer, og bak engelske klubber står de på rekke og rad. Diamanthandleren Danny Fiszman står bak Arsenal. TV-produsenten Richard Murray støtter Charlton, og hotellkongen John Madejski har puttet milliarder i Reading. Men kanskje rart for oss nordmenn, vi har blitt utkonkurrert av to moderne vikinger fra sagaøya Island. Fra vikingøya har to moderne vikinger, Eggert Magnusson, Islands fotballpresident, og investoren, Björgolfur Gudmundsson, gått sammen og kjøpt londlonklubben West Ham gjennom et engelsk selskap, WH Holding. Mest kjent for oss nordmenn er naturligvis russeren Roman Abramovitsj, som har pøst milliarder av oljekroner i londonlaget Chelsea. Nå trues hans posisjon som fotballvelgjører.

Nå kommer oligarkene

Oligarki betyr fåmannsvelde. Oligarki betegner at økonomisk og politisk makt tilhører en liten privilegert gruppe, en gruppe personer enkelte teoretikere har kalt for aristokrater. Oligarker kontrollerer samfunnets ressurser, ressurser som kanskje rettmessig tilhører en større befolkning. Flere ledende samfunnsteoretikere understreker i dag, etter murens fall og overgangen til terrorismens tidsalder, at det nye global, politiske systemet er oligarkiet – et fåmannsvelde. Gjennom historien har oligarkiet spilt en viktig rolle i statsdannelser, og går igjen som en faktor i dannelsen av liberaler demokratier og post-koloniale stater. I dag styres nasjonalstater av oligarker, og mye makt konsentreres på få hender. Går man til dagens samfunn, er det særlig USA og vår nabo i øst, Russland, som styres av et lite, globalt konglomerat. Fra Russland kjenner man de "russiske oligarkene", få menn som eier landets naturressurser. En av dem sies å være chelseaeier Roman Abramovitsj. I USA

har Bush tette bånd til multinasjonale selskaper, som for eksempel Halliburton. Sammen utgjør de det nye oligarkiet. Flere av dem er sportsinteressert. Av en snodig grunn inntar altså oligarklignende aktører global fotball. De er idrettens nye eiere. På denne måten blir fotball, kanskje klodens viktigste sekulære religion, et speilbilde av oligarkiet. For en lurder på om dette er sant. Senest i forrige uke kunne vi i Dagbladet lese om at sjeik Mohammed bin Rashid Al Maktoum fra de Forente arabiske emirater kunne tenk seg å kjøpe norskengelske Liverpool. En av verdens rikeste menn, statsminister med mye olje, en sann oligark, har lyst til å kjøpe seg en fotballklubb.

Januar 2007 (©) Haugsbakken Publikasjoner